

DPN 5695

Title: मुक्ति तत्व / MUKTI TATVA

Run. No. 6386

Cat. No.

Micro. No.

Subject *इतिहास Philosophy*

Religion: Hindu / Bauddha

Language: Skt. / New. / Nep. / Skt. - New. / Maith. - New. / New. - Nep. / *Sanskrit main text Nepali translation*

Size in cms. 13.8 x 20.7

Folios 19

Lines (in a page) 12

Compl. / Incompl.

Folio no. 2 missing, End folia also missing
Chapt. / act / *verses 1-85* *अनुवृत्ति व. म. १-८५*

Author / translator

Scribe / donor

Date: NS / SS / VS / KS

Ruler / place

Script: New. / Dev. / Bhuj. / Ran. /

Illus.:

Material: palmleaf / paper / thyasaphu / *Reverse side yellow*

Condition: *fine* / damaged by worms, rats, water /

Beginning, colophon, post-colophon:

॥ अथःपुक्तीःतत्त्वःप्रकाशः ॥

ॐ नमः सिवायः आत्मने नमः ॥ ॥ कृष्णो उवाच ॥ कृष्णं श्रुत्वा मना
मायवीनयं भजते नमः ॥ एमं कृत्वा पदं ज्ञानं कृत्वा यममूर्तं कृतम्
॥ १ ॥ निगुणं रूपं एमकाचं एणपः सगुणं रूपं कृष्णं लेजो ह ॥
॥ १ ॥ विनयभै विनीगदं नृहे पुभू एमः यो संसारविष्येः सर्वे माः सिरोम
निः भयाका ॥ यसे चोला वोट मुक्त भै जानेः तत्त्वज्ञानः सुना माईक्षा छ
भनिलोकसिद्धाका एण विनीगदो ॥ एमं आशागदं नृकि ॥ १ ॥ एम
उवाच ॥ आत्मानं माया प्रकृतिः हे सहं सर्वकृतिभिः ॥ महं तत्त्व पुहं का
रुः प्रापुतस्ये माहादुतं म् ॥ २ ॥ मजो ह आकासविष्येः आसुर्यका
किर्णं मिल्पाहेः सर्वत्र माया पकहु ॥ जिवही सा अही साः को प्रकृतिः
मापुर्ण भै वस्याजो ह मे ऊं ॥ हे टो मन तत्त्व भै सी सार वेवहार विष्ये
सा छि रूप भै वरपाकाहु ॥ मनिर्गुण रूपहुं हे सख रूपलेः कमलमा
वस्याकाहु ॥ मन भयाका कक्षे माजो ह जगते सुने छन ॥ मे ए विगु

ॐ ति

अं गुह्यनेत्रकुर्याच्चः किं पुं प्रकृतिमानस ॥ किं च आत्मगोहृषध्वानं
 दृष्ट्वेन किं वीकी ॥ ७ ॥ पंच भुतादि कलेवर के विली गया पक्षी आत्मा
 जोति प्रकाशमान ऊँछ ॥ कला आत्मा प्रकृ भने के हिचे संमभू गुलाले
 आखा मा मि चिहे दामाः जुनु प्रति देखे छ ॥ ते से आत्मा जोति रूप क
 न प्रकाश ऊँछः उनै जोति प्रकृति क न दृष्ट भे ध्यान गर्नु ॥ ॥ तत्त्व असि
 पद ज्ञाने तत्वात्मा परमात्मने ॥ तत्त्वैश्च एकमात्रोति असि पद
 मयं तथा ॥ ८ ॥ तत्त्व पद आत्माः त्वं पदः पुमात्मा अर्था पान अपा
 ऊन ॥ आत्मा पुमात्मा एकै गर्नु जो छ असि पद ऊन ॥ ॥ भुक्तं च भु
 क्ष्मना कालः कालं जगत भक्षे ॥ तसे संभु क्ष्मना भासैः कालं च मु
 खं वचनी ॥ ९ ॥ यो स्थावर जंगमादि चराचर जगत्प्राणि सकल जो
 छः काल ले भक्षन गछ ते से काल लाई जो छः सुक्ष्मना ले भक्षे न ग
 छ ॥ काल को कालं सुक्ष्मना ऊन ॥ त अर्थ सुक्ष्मना का अभ्यासि यो

जो छ

गीजोछः कालदेखिदमीदेन ॥ कालकोमुखमापूजासमः जन्ममरुं
 ॥३॥ कीदिदुखलेहुयेनः योगीलेकाललाइवसगर्नामागाहोमादेन ॥ ॥
 योनिमुद्राः माहामुद्राः सीभविः अमलम्वनी ॥ यकीहिलेचकमुद्रा
 राजयोगश्रद्धसाधनाम् ॥ १० ॥ योनिमुद्राः माहामुद्राः सीभविमुद्राः अ
 मलम्वनमुद्राः रेचमिमुद्राजोछयकेराजयोगः लेसिद्धीकुरुजीछ
 ॥ राजयोगविनामुद्रासिद्धीछेन ॥ मुद्राविनाराजयोगसिद्धीछेन ॥ ॥
 जथराजीश्रः कालागीः शक्तीश्रः शक्तीकुण्डली ॥ अनाहताः म
 नेचैवः सुक्ष्मनायकवाचक ॥ ११ ॥ जथराजीः कालागीः शक्तीः श
 क्तीकुण्डलीनीः अनहदनादईसवैजोछयकेसुक्ष्मनाधोराकावा
 चककुरुअर्थात्सुक्ष्मनाद्वारखोलनापुकासकुरुनाकुरुः सुक्ष्मनान
 खोलेसमेः पुकासकुरुनेहोइन ॥ ॥ महोमंत्रः माहाविप्रासर्वज्ञानवि
 लियये ॥ तत्सर्वविलयंयातिः राजयोगश्चरिदति ॥ १२ ॥ राजयोग
 ले ३

क्या निष्ठा: २

को सिद्धी ऊडा जो छः माहा मंत्रः माहा विद्याः सकल ज्ञान विसयः पुतिः
 कीर्ति मूर्ति त्वादि सकल मनः पवन पतिः पात्रिमा नून विलभै गै या जे
 संपुर्ण विलय भै जा छन ॥ तव आनंद रूप एत योग पद को प्राप्
 ऊछ भनि निगुण रूप एत म आता गछन ॥ ॥ पाशर्व धोज ए शक्तिः
 शक्ती लक्षे पद पद ॥ यथा शक्ती श्रु मुक्तो पी स्वर्ग नर्को अधीपति
 ॥ १३ ॥ यो संसार मा र्वधन गर्वा पति शक्ती ने ऊनः मोक्षे गर्व पति श
 क्ती ने ऊन ॥ स्वर्ग नर्कः वध मोक्षे डी ना कोः समर्थ भया का जो छ शक्ती ऊ
 न ॥ ॥ ॥ भुक्ती मुक्ती पदं शक्ती जा गुत शक्ति कुं एड लि ॥ कुं एड ली श
 क्ती बोध श्रुः जिव मुक्ती भवेन ॥ १४ ॥ भुक्ती मुक्ती को ज्ञान पद डी
 ने शक्ती ने ऊनः तिने शक्ती कुं एड लि नी लाई ज श्रुः नित्य त्रिकाल जा
 गुत गर्व अ भ्यास गछ ॥ ते स योगी जो छः सकल योगी मा श्रु ऊ
 नः जिव मुक्त पति तिने ऊन हे हृदय ॥ ॥

कण्डलिनहिबोधानोः कथं सिधेतीयोगीनः ८

शक्तीजालं धरं स्थानं शोदशोः शक्तीमेव च ॥ तस्य कण्डलिवोधाणां
मुक्षमना दोषकासयः ॥ १५ ॥ शक्तीरुपिः स्त्रीजोद्ध विभुद्वचक्रविषेः दो
॥ ४ ॥ दशाधारपद्मको आधारगणिवस्या कि ॥ तिनैः रूपवतिका मिनिस्त्री
साइचिनिः ॥ तफतेतेः प्रकीः खिचिभोगगनु ॥ तवतेस शक्तीरुपिस्त्री
बोधभेः मोक्षेद्वारखालिजानदिदनु ॥ मोक्षेद्वारखालिडीनेसाचो जोद्ध
तिनैः शक्तीसंगैदनु ॥ तस्य अर्थः तिनैः शक्तीबोधनभेः मोक्षः कस
एहोलाः समाधीपनिदुदेन ॥ विनाअलम्बनमुद्रालेः शक्तीबोधदुदे
ननादपनिखालिदेन ॥ ॥ कस्य कण्डलीजोगानीः तस्य योगीस्व
रोभवेत् ॥ १६ ॥ तस्को शक्तीकण्डलुनिः नित्यजागागणिराधनामा
समर्थद्वः योगीस्वरतिनेदनु ॥ शक्तीकण्डलिनिः जागागनुनस
कनेः योगीकसएहोला ॥ योगकाः मुलुजोद्धः शक्तीकण्डलिनिदनु ॥
अहअनभविहहलेः लेखिराखेकोहेरिपहिः अहलाइपुतितपा

रनालागी: कु एत्री गर्नु: जानेर: योगी कुदेन ॥ नखाई स्वाद भया मान
यो हा की यान गीरि कण पनियोगी होला ॥ तसे अध्यामा: उज्यालो
नवाल्या संम: केहि देखी देन ॥ वति हपि उज्यालो वाली हे जो भन्या
सवे कु रोटी छी ते देखि छ ॥ तस अर्थ ॥ वति हपि उज्यालो जो छ: स
की कुण्ड लि कुन ॥ शक्ती कुण्ड ली निर्जागा न भया संम: तसे विद्वान्
पी दिते होला पनि जन्म मरी डी डख देखी मुक्त कुदेन ॥ शक्ती कुण्ड
लि जागा छ जस्को केहि न जांन्या होला पनि: मुक्ते छ हे कृष्ण ॥ तसे
अध्यामा वसिखाई हे नीले: माले न देखेला पनि स्वाद पाई: पत
भरी हा छ ॥ तसे नचि नि कन: योग फल खाया लाई आनन्द पाई हा
छ न ॥ तसे शक्ती कुण्ड लि निर्जागा भया को योगी लाई मोक्षे मार्ग ची
नि बेतं मा होइ जा छ न ॥ तसे अग्नी न बलिय ज्य कुदेन ॥ तसे: ज
थ अग्नी न बलि योग कुदेन ॥ तसे नखाई कन पेत भयेन: तसे: की

याविना कुं एत शि शक्ती वि म ऊँ दे नः कुं एत शि शक्ती गान भेः मा हाना दप
 कट रु दे नः शक्ती जो छ अन ह द ना दे कु नू भ नि ए म आ ज्ञा ग छ नू ॥ ॥
 ॥ ५ ॥ तत्वं असि पद मुक्तीः पिता च न च जन्म शि ॥ तथा सर्वाणि कर्माणि मोक्ष
 एवं न शं स योः ॥ ११ ॥ तत्वं असि ज्ञान जो पी उरु ते म पु ह ष हो वा स्त्री
 हो मः सकल कर्म गरी हो ला प नि जन्म नुः प दे नः मोक्ष ऊँ छ स स य
 छे न ॥ ॥ अह मः वि ज्ञेः सो है शक्तीः सि व यो शक्ती भो गी नि ॥ सि व
 शक्ती त्म कं यो गी पान पान च मि श्र तं ॥ १८ ॥ सि व वि ज्ञे कु नू शक्ती
 प नि वि ज्ञे कु नू ॥ सि व यो गी कु नू शक्ती भो गी कु नू ॥ ति नैः शि व शक्तीः ए
 क्य ग नी ले यो ग भे छ नू ॥ अ र्था त् ॥ शी व ह का र कु नू शक्ती श का र कु नू ॥
 ह का र श का र को सं यो ग ला ड यो ग भे छ नू ॥ पान अपान कोः स मान प
 नि भे छ नू हे कृष्ण मोक्षे मार्ग का सं यो ग प नि व ता ना ॥ ॥ भो गं च ज
 न नि कृ त्वा तथा भो गं च ज न ना त् ॥ तस्य भो गो वि ज्ञानं ति वि श्व ह पं ज ग
 नू गु रौ ॥ १९ ॥

भोग का ईशाले जन्म भया का कुरुः ईशान गज्या जन्म कुरुदेन ॥ ईशाले
 जन्म नु आया पछी भोग न गरी सुख पाउदेन ॥ तेसु भोग गर्ने पनि
 विस्व रूपै कुरुः विस्व रूपः भनाले ॥ ईशान पत्र गत गुह कुरु ॥ हे कुरु
 ति मिले पनि भोग गर्ना र भुभार हर्ना का ईशाले जन्म कुरु आया
 का होः सो भोग गरी आफ्रा जो हा जो नामा ईशाले हवा हा जो ईशाले
 संसार को रित ईने कुरु ॥ ॥ तत्त्व च भुवनं प्राप्तिः तत्त्व च सर्व क
 र्मणी ॥ तत्त्व म्म सकल माया तत्त्व श्रम मोक्षे मार्गी नि ॥ २० ॥ योस्था
 वरज कुमादि पंच भुतादि सकलः तत्त्व देवी प्रकाश भया का कुरु ॥
 सकलः जन्म मर्त्यादि ज्ञावत् कर्म पवित त्वले गज्या का कुरु ॥ भुक्ती का
 मुक्ती पवित त्वले कुरु ॥ श्रुतिः स्थितिः संहार पवित त्वले गज्या कुरु ॥
 वैष्णविष्णु हृदादि सकल तत्त्व देवी प्रकाश भया कुरु तत्त्व वेगै

अहंकेहिछैनभनिजो^{जी}दछः तत्त्वदर्शि योगी तीने कुन ॥ ॥ कीयाः योग
 जी बोध-चः सास्त्राणां नेव बोय ॥ तेखां कीयानि योगी नीः योगाजी जा
 ॥६॥ ग्रंथं भवेत् ॥ २१ ॥ योगाङ्कक्याले मात्रः योगाजीः पुकाशङ्क ॥ सा
 स्त्रमात्रपूहिः सेकडो जो निमापनिः पुकासङ्कदेन ॥ तस अर्थ योगी
 लेः सर्वकमत्पाजापनिः योगाजी कयात्पादेन ॥ ॥ अनहदुधोनि
 सदाणां कणश्च पीयते श्रुतिं ॥ तथादेशोः पुतिका संः शुद्धमनोदो ज
 ने स्वर ॥ २२ ॥ अनहदुधनादशब्द जो छपे मभक्तो लेका न देयि सुनिना क
 गा जी छेन ॥ अनिर्वचनिय रूपः शुद्धमनादः आकादेह विषये पुकासभया
 को योगी दुर्लभः महेश्वर स्मानभनि जाय ॥ यका तमावस्था माया गेछ ॥ ॥
 अवेकनाद रूपेनः कींवा जानाति तत्त्वहः ॥ अनिर्यवचनं कृत्वा आत्म
 रूपं नभासीहं ॥ २३ ॥ अनहदसद्यो जो छ अनिर्वचनिय रूप छ पो लो हो
 अनिवेकनभया को अनंत रूपः आफैले मात्र सुनिने वरुत अर्चवैः

या
बुद्धा विष्णु हृद् कोपनिगमनभक्ताः यतोऽस्वप्नरूप आत्मा रूप आ
धारशक्तीकाः आधारमायोगीहृदवच्छ्रुत् ॥ भुक्तीमुक्तीकोईक्षा
पनिनिगदैनन् ॥ यस्नादयोगप्रकासगहिडीनुकसकनेगुह
दुर्लभछ ॥ योनादयोगमहिमाः गोरुणाथः स्वा मिलेप्रनिअन
भवबुद्धिहंसयोगमावकृतवयानुभनिगयाकाछन् ॥ ॥
~~अवेकनादरूपवैकिन्नाजसतिवाचकः ॥ अनियवचनकमाआम~~
~~हृदसमैभवं ॥ ॥ नादं च मनबोधानिः सर्वकर्माणिः वीलीत ॥ नादं च~~
योगसिद्धीणां नादं च मोक्षगामिनि ॥ २४ ॥ अहकयाकर्मलेग
मनकोविलयगर्नुसुकिंदैनः अनहदनादलेमात्रमनकोविलय
मनविलयनभैः दुर्द्वगामिमुक्तीमार्गखोलींदैन ॥ नादेकोअनुसंधा
नेयोगसिद्धीप्रकासकृच्छ ॥ नादेकोअनुसंधानैलेः मनकोः कल्पनावि
लयेकृच्छ विनामनकोकामनाविलयनभै मोक्षेकशपिदुदेन ॥ ॥

अष्टाङ्ग चतुर्पादचः त्रीस्थानं पंचदेवता ॥ सोहं देहन जार्नीतिः श्री
ल्लोः शुद्धिर्भवेत् ॥ २५ ॥ अष्टाङ्ग चतुर्पादचः त्रीस्थानं पंच
॥ १११ ॥ चतुर्पादचः ॥ यत्ता प्रकृतिलेः सोदेहमावस्याच्छन्ः भनिः ॥ जज्ञे सि
धीतः जीदेनः ते सर्वोत्तराः जोह सुदुत्तुल्येच्छन् ॥ जज्ञेः सोदेह
मा यत्ता प्रकृतिलेव स्याकाच्छन् भनि सिधीतलेजोदछः ते सु सु
दुजोहः श्रील्लोः तुल्येच्छन् ॥ अर्थात् ॥ ओंकारहपदेहच्छन् भनि जो
जोदछ सो श्रील्लोः तुल्येच्छन् ॥ ओंकारहपदेहच्छन् भनि जो जीदेन ॥ सो
नरपसुच्छन् ॥ गीतासारमापनि भविगयोकाच्छन् ॥ अकारः उकारः
मकारः अर्द्धदुः अनहदः विदुः कलाः विकलाः ॥ जागतः स्वप्नः सु
षुप्तीः तृष्ट्याः ॥ विश्वः तैलः प्राज्ञोः ॥ पृथीः आपः तेजः वायुः आ
काशः ॥ सिद्धः सिधीतले गतिः जीनु ॥

५ ज्ञानविज्ञानकोपनिगमनमहाका

ॐ हं सो हं तत्त्वसिद्धं माहावाक्तेः कर्णैर्मृत् ॥ तत्त्वशीमाहाक्ये
विनोगुहंप्रकासनी ॥ २६ ॥ यो तत्त्वमसि माहावाक्तेः जोह अम
तद्वनः ते स अमृत ~~मसि~~ जोह कर्णलेपि तु ॥ अर्थात् ॥ कान्ती
दुर्लभा प्रकाशने तु ॥ ते स तत्त्वमसि माहावाक्तेः अपि अमृत जोह
वीना गुह्यपाले प्रकासयेत् ॥ तस्य अर्थः सिद्धसिधांतमात्रजानि
ह्वमनिनिगुणगमआशागच्छन् ॥ ॥ योगाङ्गे कर्तव्ये ध्याने यो
गसिद्धिश्च जायते ॥ योगाङ्गे न च कर्माणिकथं सिद्धीति योगीन ॥ २७ ॥
योगीत्यः योगाङ्गे कर्मका अभ्यासगत्या मात्र योगसिद्धिर्दृश्य ॥
योगाङ्गकर्मनगरिकसहयोगसिद्धी होलाः योगसाखुह रूपहिक
नमात्रः योगसिद्धी कदापि न देन ॥ नखाई करपेन भयो मात्रः यो
गाङ्गनगरी योगसिद्धी होला ॥ ॥ एतयोगपदसौख्यः प्राने सुक्ष्म

३

नामि श्रीते ॥ आनंदं परमानंदं प्रसिद्धं परमेश्वरं ॥ २८ ॥ एतयो
गको अभ्यासले गतिः प्राणावायुसुक्ष्मनामा एकाग्रनुजीह्वनः
॥ २९ ॥ आनंदमापनिः अति आनंदकोः प्राप्तिः ॥ तेन आनंदपरमा
नंदरूपजो हः साक्षात् ईश्वररूपः आत्मा तिनै ऊन ॥ ॥ आत्मा
चकार न मायाः मायां च बहुते मनः ॥ मनश्च वर्धते सर्वं पंचभुतज
गत्सर्वं ॥ ३० ॥ आत्मा हनु भे निजी नाकोः कारनलेः मनरूपमाया जो
ह आत्मा देवि प्राप्ति या का ऊन ॥ तेन मायाहपि मनदेखी जो ह कार
नहपि पंचभुतादिसगुणरूपः जगत् सर्वं सारकण प्रकाशमान भया
का ऊन ॥ भूतस अर्थ ॥ मनात्मा भेदे हने ॥ द्विष्टान्नपनि हनु जसे
सुखे हपि आत्मा ऊन ॥ किं हपि अर्थात् तेन हपिः मायाहपिः
मन हनु अर्थात् सुखे हपि आत्मा तेन हपि मनः ॥ तेन मनको स
कल्प विकल्पले गतिः पंचभुतादिसकल प्रकाशमान भया ऊन ॥ जसे
का

सुर्ये को र तेज को दित छैनः तसै आत्मा मन को भेद छैन ॥ आत्मा जो
छ निर्गुण अनिर्वचनिय छः ॥ मन जो पुका समानः तेज रूप छ ॥ तसै
सुर्य अष्टकः तेज पनि संगै अष्ट भेजा छ ॥ तसै आत्मा निर्बान दुदा
मन पनि आत्मा संगै निर्बान भेवी लिजा छः मन विलयन भैक सही आत्मा
संग मिलाः तस अर्थ मन विलय कृप्या उपाय गर्नु चाहि छः मन विलय
भया कालाई जिव मुक्ती भैनु ॥ ॥ इन्द्रियाणां मनो नाथः मन कर्ता
च आत्मनेः ॥ तत्त्व च आत्मनि एक्यः जिव मुक्तो भवेन्नर ॥ ३० ॥ दस इन्द्रि
य को नाथ मनः मन को नाथ जो छः आत्मा कुरु ॥ तस अर्थ मन तत्त्व को
रः आत्मा तत्त्व को वीवेक लेवु जि एक गर्नु जो कुरुः जिव मुक्ती कुरु ॥ ॥
गुह्या गुह्येन स्पर्शानां आत्मा दर्शन दुर्लभं ॥ तस्या आत्म प्रतिका सं
गुह्य वाक्य न लभ्यते ॥ ३१ ॥ आत्मा देव नुची नुव कृतै दुर्लभ छः कि न भने
अति गुहे अनिर्वचनः आका स भै डा पनि अति मुसिनु विलक्षेन को

॥६॥ कुनाले: विना गुह्ये वि प्रकासदेखनु सकदेन ॥ गुह्यका रूपाले: जो छ पु
कासमान गरी देखा उछरु: मनबोध होई हाल्छनु ॥ चितप्रकास मन: चि
त: ~~अप्रकास~~ अप्रकास: आत्मा: यकै छुनु ॥ ॥ सधचक्रा निभेदा
नि: योगीनां न च भजनं ॥ तस्मात्तयो ज्ञप्स्यते नित्यं: निर्गुणं भजते सदा:
॥३३॥ यो स एव विद्ये: सधचक्रादिको मानसिक ध्यान भूयो: स गुण
को ध्यान भूयो: ॥ यो सर्वे विलय भोजान्या कुनाले: योगी हेतु सधचक्र
को माने ता राखेन ना सवान् कुनाले: केलेना सन कुने: अव्यक्त रूप नि
गुणको ध्यान गछेनु ॥ ॥ तत्त्व विज्ञ: हठ क्षेत्र: मोदा सिन: जलं श्री
भि ॥ उन्मत्तिका कल्पलतिका: सप्र एव: प्रवर्तते ॥३३॥ तत्त्व जो छ ईडा
पिङ्गला: सुक्ष्म ना कुनू: विद्या रूप: विज्ञ कुनू: हथ भंनु कुंभक मुद्रा कुनू
जल भंनु अमृत कुनू ॥ तसै अर्थ ॥ यो निनको एके गरी: जज्ञे अभ्या
वीकाल

स गलीः ते स अभासिको जो छ अवश्य उ मणि कल्पलतिका प्रापूँछ
 ॥ १॥ सर्वो ह थल यं पायाः राजयोगश्च सिद्धय ॥ राजयोग समाह
 ठाः पुरुषं कालवचकं ॥ ३४ ॥ हथयोगः लययोगको सिद्धि जो छ ए
 ज योगे ले मात्र सिद्ध ऊँछ ॥ राजयोग मा सदा शर्वदा आहूँ भै अभा
 स जो गलीः ते स पुरुष कालको मुख माति पदेन न ॥ यो मन लाई प
 नि राजयोगे ले मात्र वस्य गर्नु सकछ अह को नै यु की छैनः ॥ ॥
 ऊण्ड लिश की बोध श्रवः विलयः मन मा हतः ॥ ज्वाला मुखि स्व रूप लीः
 माहा नादो पुकासयत् ॥ ३५ ॥ विनाः मनः पवन को विलय न भै श
 की कुँ डली निबोध कुँ देन ॥ श की कुँ डली निबोध कुँ दा जो छः ज सो नि
 धा यो की दा शील का उथ्यां है ॥ ज थ ए गी पुत्र सित भैः माहा नाद को पु
 कास मान कुनु जो छ ॥ ते सै नाद मा मन विलय ऊँछः आनन्द कनषा
 उँछ ॥ ॥ विद्याः म त भेदेन गुरु हि नोन सिद्धान्ति ॥ बीज या गु

ज

॥१॥

हवकेनयोगसिद्धिश्चजायतेः॥३६॥ विजया अमृतकोः भेदतो
ह ॥ विनागुहले अभ्यासगयाः असिद्धिर्भेजिह्वयोगसिद्धिर्देनः
॥ गुहमुखलेः पाई अभ्यासगयाको भया ॥ निर्विघ्नले गणियोग
सिद्धिर्देनः ॥ तस्य अर्थः ॥ गुहविनासंसारपाएत ए देन ॥ सर्वभेदा
थुलो गुहने देन ॥ ॥ विना अमलवनः चीतः उन्मणि न च उन्म
णि ॥ उन्मणि न विना मोक्षः कोटि पायो कथं भवेत् ॥ ३७ ॥ विना अ
मलवनं चित्तं स्थितं एकाग्रं भवति देनं मुचाले चित्तं अर्जुन देन ॥
चित्तं अमलवनं भेः उन्मणि देन ॥ मन उन्मनि न भेः कर्णे देन पायगया
पनि मोक्षे देन ॥ ॥ कामना च भवेत्तीनः छिन्नमानं गुपकृतं ॥ तस्य न
आत्मदर्शनः न च त्यागी न ही सेतः ॥ ३८ ॥ सकल कामना कर्म जाह्न मले त्या
गद्वेन ते सै पुन लाई पमि त्याग्या पहि आत्मदर्शनं मिच्छन् ॥ तस्य अर्थः ॥
मन लाई त्याग भेः आत्मा रूप अभिनामि को दर्शनं मिच्छेन ॥ ॥

हे माले अं ग मे चै वः गौ री ना रा रां स था ॥ मार्ग श्र ना रा य रा स्थानं प्रापं
च गु ह द्विष्टि मान् ॥ ३६ ॥ हे माल काः अं ग मा गौ री ना रा य रा ह भ नि ज
गत प्रा णि ह ह स क ला ई मा लु म्छः ता हा पु ने र स्ता र्वा लि दे र्वा ई पु
या ई दि नु को हि स क र्दे नः ॥ ना ए न् स्थान् सम्म पु जे र स्ता दे र्वा ई डी
या र पु या ई डी नु स क या र्वा कृत छ न् ॥ त स अ र्थ ॥ गौ री ना रा य न पु
या ई डी नु स क ने गु ह जो छ व कृ ते दु र्ल भ छ ॥ अ र्था त् स गु न को मा ग उ द
दे र्वा ई डी ने गु ह व कृ ते मि ल्छ ॥ नि गु र्वा भे ति ने मा ग दे र्वा उ ने दु र्ल भ छ
नु ॥ ॥ उ मा णि च वि नि मु क्तः सर्वा चिं ता वि लि य कं ॥ म त वं ति य ते
यो गीः स मु क्तो ना त्र सं स यः ॥ ४० ॥ उ मा णि अ व मा व क्ष्या यो गी जो छः
स क ल क ल्प ना दे वीः मु क्त भ या का र्जु छ न्ः जा ग र्तेः सो प्रः सु ख प्रिः मु क्षाः
म र्ना दि दे षि अ ल ग भै र वा का र्जु छ न् ॥ स क ल नि रो ध ह प जो छः दि व
मु क्त क हं छ न्ः स्व मो ह प मा आ नं द मा नि व क्ष्या का र्जु छ न् ॥ ॥

रवाने तेन च कालेनः वांध्ये तेन च कर्मना ॥ साध्यते न स केनापि योगी युक्त
 समाधिना ॥ ४१ ॥ समाधी युक्त योगीः साईः कालेनैव निपकृत सकदे
 न ॥ सुभ असुभ कर्म जन्म मर्मादिः कर्मको फल परिभोगनुपदेनः ए
 गव्याधिको दुःखः पतिः तिनु साई कुदेनः अहं क्वा कु एह ॥ ॥ एतयो
 गन प्राप्तेन मुद्राभ्यासे समाचरे ॥ एतयो गस मो प्राप्ति मुद्राभ्यासे मु
 स्थीरता ॥ ४२ ॥ एतयो गप्रकासनं कुतेनः मुद्रादिको अभ्यासगर्भ ॥ एतयो
 गको सिद्धि भयापहिः सुस्थीरगमील पुगह ॥ ॥ पानेन च विजया म
 तेः माहृष्यस्यंद विः लिने ॥ अलेक साखु वाधानाः माहृतस्यन विलिनां ॥ ४३ ॥
 यो संसार विषये अनेक साखु हनु ॥ छुनता पतिः मनः पवन विलय ग
 र्भा तत्त्व ज्ञानः प्रकासगर्भः सकिर्ये स्माति मिलाईः प्रकास गहृ सुन
 भनि छी निर्गुणः ए म आ साग नैकीः हे हृ ह्म ॥ विनाः विजया मृत को
 पान विनाः कोने युक्तीले पनि ॥ मनः पवन को वीलय कुदेन गुरुः

मुखले: विजया मृत पान ले मात्र: मन पवन को स्पंद वि लय भेजी
छ: विना मन: पवन बोधन भे: मुक्ती कदेन ॥ हे कृष्ण: गुह मुषले पाई
विजया मृत: पान गर्नी ले जो छ ॥ तसे पानि मानुन हा ल्या विलय भे
पानि भेजी छ तसे मन पवन लाई विलय गी दिछु ॥ तसे चंच
ल भया का: पांडा: लाई स्थिर गर्नु जो छ गीध के ले मात्र स्थिर हुं छु मुद्रा
हले सक देन ॥ तसे: मन पवन को स्थिर गर्नु जो छ विजया मृत का
अभ्यास ले मात्र स्थिर हुं छ: अह को ने युक्ती जतन ले पनी मन लाई
बोध गर्नु सक देन: यो जो छ प्रमाप वि अति गु प्रभया का छु ॥
ज भले उजा र कनु ग र्क वि छि प्रभो नामीं छु ॥ ॥ विजया मृत पा
नेन: योगी अम्ब स्थानु ने: खलु नीत स्पे पानेन: कलो ह नी व बांधवा:
॥ ४४ ॥ ज्ञानि योगी ह हले: विजया मृत पान गर्नी ले: अम्बर पद पा उछु ॥
मूर्ख जन ले पान ले: पान गर्डी जो छ: आपुष्ट मित्र: वीर ह ह सै ग: कलह गर्नी

॥१२॥
मातृपरभैविक्षीप्रदुनुजीछतसअर्थःविजयामृतजोछमुखलाईन
डीनु॥ ॥केवलैमुक्तीमाप्रोणेतिःयोगीनीभजतेशदाः॥तस्मात्तयो
गीस्वरोगीयाःवचनंचमाहामुणे॥४५॥विजयामृतजोछःकेवलैमु
क्तीकनडीनेकुनालेःयकान्नभैःविजयामृतनित्येपानगछतवयो
गीस्वरहंछभनिमुणिस्रहहलेपनिवयानुगछनु॥४६॥अमृतं
तिलकंभालेःपानोहिदियामृतं॥शिवशक्तीश्वरानेचःयोगींचमो
क्षगछति॥४७॥जस्ययोगीलेःभक्तुविषेःविजयामृतकोचैदलाई
पानजोगछःशिवशक्तीलाईजानिजोनित्यत्रीकालभजछ॥तेस्यो
गीअवस्थेजिवनुमुक्तेछनुसंसयछेन॥ ॥माहायोगप्रपञ्च
सामांःमाहानादौजित्येद्वीथ॥माहापञ्चपञ्चानांमाहाजाग्रतःकुण्ड
लिं॥४८॥माहायोगीकोअभ्याशलेगरीःमाहानादकोप्रकाशभैःजी
त्येद्वीथभैःवहुतसदगएःशक्तीकुण्डलीजाग्रतभैःमाहापञ्च

साटौ तत्त्व विष्येः आनंद पूर्वकः विसय प्रकृति त्यागः गरीः वक्ष्या
कनजी छुनः तव भुत भविष्ये मालु मरुना कनजी छुन ॥ १॥
पित्वा च विजया मृतं पित्वा पित्वा च माहृतं ॥ ध्यानं च सुक्ष्मनादं
चः माहायोगो पुका सितं ॥ ४८ ॥ जस्य योगीनेः यका तस्थल
मागे कोमल विक्षा उना उमावसिः माहायोग साधना गर्ह
अर्थात् विजया मृतवान् गरी ॥ सुक्ष्मना रूप निर्गुण कनधा
न गरी ॥ त्वेस्य योगीलाईः चादे माहानाद को प्राप्ति छु ॥ १॥
गोमांस भक्षणं नित्यं पित्वे अमरवाहणिः नित्यं भ्यासे त्रीकालं वाः माहा
पातकनाशनी ॥ ४९ ॥ जश्ने तत्त्व रूपिः गोमांसकनः भक्षण गर्हः अमर
वाहणिको नित्य त्रीकाल पान गर्ह छु ॥ तेसा योगीस्वरकोः माहापा
तकनास गरी मोक्षे कना कनजी छुन ॥ ॥ ३॥ मरि कल्पताः व
स्थामनो नृपिय विलियते ॥ मरणो नृपिय विजानत्री चैतन्यं रूपं पदम् ॥

॥५०॥ माहायोगको अभ्यासमाः ३ अक्षि कल्पता पुगदाः ॥ मन ईच्छी
 यको विलय भेः जो छन र चैतन्यात्मा को प्रकृतिः ज्ञान स्वप्न प्रकास ईच्छ ॥
 ॥५१॥ ज्ञान सो हृप जो छः जागतः स्वप्नः सुषुप्तिः मुर्धाः मरन ईर्न पा च देवी रहि
 तः जोः ज्ञान स्व हृप कृन् ॥ ॥ आकास पीथी वितर्कः स्थिर च मन सा
 धन ॥ जल च अग्नी वायु त्वः च चल त्व सो भाजनम् ॥ ५१ ॥ आकास
 पीथी त्व को उदय कृत् मन स्थिर कृन् अथा तेनामिका दीष्टी
 पीथी त्व कृन् ॥ आकासः ततो रेव च ई कृन् ॥ जल अग्नीः वायु त्व उ
 दय जो ह मन च चल कृन् ॥ तस अर्थः योगी स्थिर त माव स हृन् ॥ ॥
 शिव शक्ती त्व कं योगः योगाङ्गः कर्नेः नित ॥ माहायोग प्रकासे
 नः तपो योगीः जनेश्वर ॥ ५२ ॥ विना शिव शक्ती का संयोगा भेः मा
 हायोग प्रकास कृदेनः ॥ शिव शक्ती का संयोगे ले मात्रः माहायोग को
 प्रकास कृन् ॥ जश्ने योगाङ्ग गी योग कृया नित्य त्री काल गच्छ ते स

माहायोगीजो छ ईस्वरै नुन्युन ॥ ॥ सांभविः करणी मुद्राः मा
 हा मुद्रा चः खेचरिं ॥ विपरीत्कारणि मुद्राः वज्रो लिशकी चालन ॥ ॥
 माहाजालंधरो वधोः मुलबंध उद्रियान् ॥ इदं हि दसकं मुद्रा
 माहायोगहृत्तोयिवा ॥ ५४ ॥ सांभवि मुद्रा १ कारन मुद्रा २ माहा मु
 द्रा ३ खेचरि मुद्रा ४ ॥ विपरीत्कारणि मुद्राः वज्रो लि मुद्रा ६ शकी चो
 चालन मुद्रा ७ ॥ माहाजालंधर वध ८ मुलबंध ९ उद्रियान वध १०
 योदश मुद्रा जो छ योगकोः मुलक्या क्रूरः योगीले अवस्थेगनु ॥
 योदश मुद्राका अभ्यास लेग ॥ अनह रूपः राजयोग प्रकास कु
 छ ॥ अभ्यास नगर्नाले राजयोग प्रकास कु देन ॥ राजयोग प्रकास न
 नैः या पक्षीः सकल योग वेर्थ छ ॥ योदश मुद्राका अभ्यास गर्नाले
 अनेक रोगः माहा रोग आदि सकल रोग को विना सकन गर्द
 छ ॥ योदश मुद्रा विना गुह्ये सिधां त्रु देन गुह्ये धीमां नु योगे छ ॥ ॥

मुक्ती ईक्षा समो नायिः मोक्षे ज्ञानः कथं भवेत् ॥ विना योगेन मुक्ती राणीः
मोक्षेः नैव च नैव च ॥ ५४ ॥ मुक्ती पदयोस्तो ह्युभयैः व्याहृतं नृणां लो
॥ ५४ ॥ मुक्ती ईक्षा कीर्तिगर्था ॥ मुक्ती को ईक्षा विना मोक्षे किं नृणां लोका ईक्षेत् ॥
मुक्ती को ईक्षा गर्ते लेः योग साधनागर्ते पक्षे न च मोक्षे कदापि हेन ॥ ॥
इति श्री रामानन्द स्वामी अनुभविः विबु चित्तः राम कृष्ण सखादेः
मुक्ती योग प्रकाशः प्रथम उपदेश ॥ ५ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ अथ दुतियः उपदेश ॥

आहार निन्दा पृथक् विद्युः दुतिय विद्युं खलु संगमेन ॥ त्रीतिय
विद्योः साधना चर्म चोः चतुर्थ विद्योः धातुवाद योगम् ॥ ५५ ॥
योग साधना माः प्रथम विद्येन जो ह्यु आहार निन्दा ॥ त्रीतिय विद्युं

२ आदमिमागरी

मंत्र ५

मुखजनकोसंगतगर्नु॥ तेआविद्यजोह मंत्रसाधनाः योथावि
द्यजोहः मफकोः धातुवादगर्नुः यतिजोहयोगकोमोरयेवेरीकु
नुभनिः त्यागन्याकोयोगसिद्धकुहः नत्रकुदेन॥ ॥ योगानाः ए
जयोगश्चः लयचअमलवन॥ हथश्चकुंभकं मुद्राः मंत्रश्चअज
पौतमं॥ ॥ ॥ मंत्रयोगमाअजपावरावर्तुत्तमअहृष्टेन॥ लययो
गमाः अमलम्बनमुद्रावरावरः लयकारुपायअहृष्टेन॥ हथयो
गसिद्धिलाईः कुंभकं मुद्रावरावरः चवनयोगसिद्धिगर्नेअहृष्टेणः
राजयोगमाजस्तोआनन्दः अहमाहृष्टेन॥ ॥ नादश्चराजयोगा
गाराः स्थिरंचः लयनेत्रंचः॥ हथः पवनसिद्धिनाः मंत्रोनिस्साप्रतह
यम्॥ ॥ ॥ राजयोगकोनिस्साअनहृष्टकुनु॥ लययोगकोनिस्साजो
हनेत्रादिईन्द्रीयः स्थिरकुनु॥ हथयोगकोनिस्सापवनयोगसिद्धी
॥ मंत्रयोगकोनिस्साः प्रतक्षेप्रमानः सिद्धिदेखाउनेकुनुः योगनिस्सा

पनि सुनाया ॥ ॥ यदेभि रंत रा ये नः क्षि प्र य ते स्प हि मा न सु म् ॥ त
दा ग त म वा प्रो तिः प र् वं ला ति दु र् ल भ म् ॥ ॥ ज स यो गीः य स वि द्य दे
वि वि क्षी प्र न हो सः अ र्था त् य स वि द्य दे वि अ ल ग भेः उ डा सि न भै र ह नु
के के भ नेः आ हा र १ नि द्वा र भ य ३ मे थु न ४ यो ४ वि द्य दे वि उ डा सि न
भै र ह न्या यो गी दु र् ल भ च्छ न् ॥ अ र्था त् यो ४ वि द्य ला ई द्य ता उ दे ला नु रः
मा त्रा पु मा न मा रा य नु रः आ फे व स क्छ न् ॥ ॥ सा ध च स त्र यो गी नो
यो गा नां मंत्र नां रि पु ॥ स गु रा मंत्र मा गी नां निर् गु रा यो ग सं भ वं ॥ ॥
मंत्र सा ध ना ले यो ग सा ध ना सि द्वि क्तु नु स क्छ ॥ यो ग सा ध ना ग यो ला ईः
मंत्र ज पु नु जो छ वे रि भा व क्तु नु जो छ ॥ मंत्र स गु रा मा र्ग क्तु नु यो ग नि
गु न मा र्ग क्तु नु त स अ र्थः यो गे पु धा न्छ ॥ ज लेः पं डी त यो गी क्तु नु
स क्छ न् ॥ यो गीः क डा पिः पं दि त क्तु नु दे न ॥ ॥ सा स्त्र च
क र्म सा धा रं अभ्या सि ज्ञा नि सं भ व म् ॥ सर्वो क र्म पू र्वा गी ना द

विंदु कलायुतः ॥ १० ॥ वाक्यार्थः लाई जानि पंडीत भई
 न ॥ सर्वकर्म त्यागी नारदः विंदु कलाको ध्यानी लाई योगी भन ॥
 कुण्डलि शक्ती बोध वृत्त रन्दे सयोगीन ॥ आत्मा ध्यानि तथा स्वामि
 सात्त सगुण लक्षण म ॥ ११ ॥ नाद विन्दु कला रूप मा युक्त योगी श
 क्ती कुण्डलि निं लाई वृत्त रधु माः अग्रा उभ्या जो छः समा धियो गी
 भई न ॥ नित्य त्रिकाल आत्मा तत्व जानि आनी पद मा वक्ष्या जो छ
 स्वामि भई न ॥ १२ ॥ नेक सास्त्र ग्रंथानां भुक्तोः स एष्वति पदं ॥
 अेक सास्त्र को अभ्यासि अनेक गीथः को पुका सगनु सकने विद्वान् जो छ
 स एष्वति पद का कुरु ॥ सर्वो विद्या गीः सकल समभाव गति वृत्त
 पद के चर्चा माला जे मेख निमै पैनि मन न दुलाई वृत्ता को रे माय क मनु
 गति वक्ष्या जो छ पत्र ही स कुरु ॥ १३ ॥ गुह्या गुह्य न भेदा निः सकल स
 मद सि नि ॥ तथा पुह्य जानि नोः माहात्मा पुह्य संत म ॥ १४ ॥ गुहे

स्वमाहात्म्या गीः मेख नि
 मेख व जिन ॥ १५ ॥

वाह्येको भेद न भकाः समदर्शिः जगतः जोहूँ सीमाकारे धिने सोहूँ माहा
त्मा पुर्णवतिने लाई भिदुं ॥ इह ॥ यथा भविष्ये ज्ञानाभिः लयैव निर्ग
॥ १९६ ॥ एतं भजेत् ॥ तत्त्वदर्शिः सदा त्मानितस्य यो मुनि भवेत् ॥ इह ॥ योगप्रो
या पुण्यजाः भूत भविष्ये बुद्ध्याः ॥ निगुण पदको अभ्यासिः त
त्त्वदर्शिः विसयनिर्वासाः मनलाई पनित्यागे कोने मा कल्पन न
भयाका विष्णुपदमा पुगी पद कि आई वृत्त पदै मा विस्वास माने
सदा जिवन्मुक्ती मारह्या जोहोः मुनि श्वर दुर् ॥ ॥ ॥
इह पाशकी सुरा मोदैः शानशक्ती श्वचंद्रस्य ॥ आसो देतु कृपाश
क्तीः लडुआ श्व सगस्थिताः ॥ इह ॥ सुराका गंधमा इह पाशक्ती
वस्या किदुं ॥ सुराकारसमाः शानशक्ती वस्या कीदुं ॥ तेस्का
स्वादमाः कीयाशक्ती वस्या किदुं ॥ तेस्का अमलमा पणशक्ती
वस्या कीदुं ॥ ॥ सुरादर्शन मात्रेन सर्वपापे प्रमुचेते ॥ तत्

गंधः श्यानमात्रेणः सतकर्तुः फलं लभ्येत ॥ ६७ ॥ सुएकादर्शनपाउ
ना मात्रलेपनिः सकलपापनष्टभैः मुक्तीपदजो ह्यनु ॥ सुएका
गंधलीना मात्रलेपनिः सतयज्ञादिगण्यका भंडापनि अधिक फ
लं ह्यनु ॥ ॥ तस्य संदर्शनादेविः कोटित्तिर्थः फलं लभ्येत ॥ देवि
नत्पानत साक्ष्यात् लभेत् मुक्ती चतुर्विधान् ॥ ६८ ॥ ते सुसुएकु
नाले कोटिगृहमातिर्था श्यानः गण्यका भंडापनि अधिक फ
लं मिल्य ॥ ज्ञानि पुहसले भक्ती योगलेः सुएपानगरोक्ताः ते सु
ज्ञानि अवस्य ॥ सालोप्यः सायुज्यः साहज्यः सालोके ॥ यो चा
मुक्ती कन पाउ ह्यनु ॥ ॥ तमपेतिः द्रतं वेई मयथादिपेनं दिनि ॥
दिस्यत्तेः तथा पायाः द्रतो सात्माः दर्वे पानेन दिसे ते ॥ ६९ ॥ नित्यत्री
कालभक्ती पूर्वकभैः दर्वे पानगर्नालेः ज्ञानविमुखभक्ता का अज्ञानि प
निः सार्गभोगपाईने ज्ञान प्राप्ती ह्यनु भनिः ईस्वरकावच ॥ ॥

प्राग्नेजावस्तापनिपुकासनगहनं ८

आनन्दबुल्लोहपं. तश्च देहो. वेवस्थीतं ॥ तस्यपि वैजकंदर्पोः यातिभी
धैर्यपियते ॥ ७० ॥ आनन्दस्वरूपः ईश्वरबुल्लोहः यो शरीरमाविशति मानभ
॥ ७१ ॥ याकाहन् ॥ तेस्मात् आनन्दरूप ईश्वरः शक्तीकृतं दलितं प्रकासगर्भः दर्व्यं कुरु ॥
तेस्मिन् दर्व्यं कुरु ॥ ज्ञानियोगीलेः नित्यत्रीकालः पानगहनं ॥ आनन्दमावद
हन् ॥ ॥ विधिनां पूर्वकंपित्वाः प्राणैककाले गतेरपि ॥ ततवतिजनो
तथा मुद्राभवति खेचरी ॥ ७२ ॥ जस्य स्तानिलेः अतिगुप्सुमाविधिपूर्व
कमुद्रादिले गतिरिति त्रीकालः भक्तीपूर्वकपानगहनः खेचरी मुद्रादि
गहनं ॥ तेस्मात्तानि अवसे मोक्षे कुरु ॥ गर्भवासकुरुदेन ॥ ॥ सुगन्धं
मलमुत्राणां सुगन्धविषय उच्यते ॥ तस्मात् त्वत्प्रियो गजं योः वैश्यं च
न सुगन्धपवित् ॥ ७३ ॥ सुगन्धो मलमुत्रं कुरु ॥ सुगन्धो मलकावि
र्वै कुरु ॥ तस्य अर्थः बुल्लोहः क्षेत्रीः वैश्यले सुगन्धपान अवस्यन
गन्तुं गन्धो भव्या अवसे न कर्तुं ॥ संसयदेन

योग

॥ हथं विना राजः राजयोगं विना हथयोगं न सिध्येती ॥ ७३ ॥ हथयोग
विना राजयोगं सिद्धं कुरुते न ॥ राजयोगं विना हथयोगं सिद्धं कुरुते न ॥
राजयोगकोः हथयोगकोः संयोगले गतिमात्रसकलयोगसिद्धि
कुरुते ॥ हथयोग राजयोगजोः शिवशक्ती रूपं कुरुते ॥ ॥ शिवश
क्त्यामकं योगं ॥ ॥ विना शिवशक्तीः काः संयोगविना योगसिद्धं
कुरुते न ॥ ॥ माहानादसो रूपेणः शक्ती रूपं महेश्वरी ॥ अतिगुह्यं कर्मैवः गु
ह्यविना प्रकासयः ॥ ७४ ॥ माहानादजोः शक्ती रूपं महेश्वरी कुरुते ॥ अतिगु
ह्यं कर्मकुनालेः माहानादप्रकासगतिं नु सक्ते गुह्यदुर्लभः विना गुह्ये
प्रकासहेनः राजयोगका हथयोगका अभ्यासेन मात्र माहानादप्रका
सकुरुते योगका मुलः माहानादकुरुते विना माहानादलेः योगकीयावर्थं कुरु
ते ॥ ॥ चन्द्राजीनां स्व रूपेणः राजयोगं विन्दति ॥ तथैव खं देते क
श्चः प्राप्य भुक्तं रूपं ॥ ७५ ॥ राजयोगजोः चन्द्रसुखं रूपं कुरुते अंध

कारकोनासगएः उज्जालोपुकासगर्भा अर्थात् ॥ अंधकाररूपिअज्ञान
 कोनासगएः भुद्धज्ञानविज्ञानरूपिः अग्नीपुकासगर्भाः राजयोगवि
 नाअरुहेन ॥ विनावतिलेः अध्याएमाएष्याकाः सामाग्रीकसएदेव
 लाः ॥ तल्लैराजयोगविनाः ईस्वररूपः कलएदेवला ॥ ईस्वररूपयसो
 दुभविनविहिः ईस्वरसंगः एकभैः कसएः सीत्तनजाला ॥ ईस्वरसंग
 नमिल्यासंमकसएमुक्तीहोलाकृदेन ॥ तमअर्थः चंद्रमुख्यरूपि
 जयोगकृत् ॥ अहकर्मसवैः पेतपालनानिमित्तमात्रकृत् मुक्तीहेन ॥ ॥
 प्राणायामेनः पवनं पुत्याहाहेनः चंद्रोयम् ॥ वसिभुतेतर्ककृत्वाः
 चित्तधीर्ज्यैः माहापदं ॥ ॥ प्राणायामकाः अभ्यासलेः पउनस्थि
 रव्याविहरनः पुत्याहारलेगएः दसईयः तनः मनस्थिरकृच्छ ॥ तन
 मनस्थिरभयामाः माहापदकोवेककृत्तुजोछ ॥ ७६ ॥ इहेदेहेवसं
 कृत्वाः योगभोगश्रमकर्मनाः ॥ सागरैनाउसंज्येनः तथादेकल्पीतासनः ॥

वी

धा
यो स हि लाई कर्म गति भंड ॥ यसै कर्म गतिकोः आरमावधिः योगो
गको अनेक रचना गरीः जस अवजस सबै नामः रूपः लोई को काई आं फु
अलग भै रेखि हि मा जो छः उनै ईस्वर कुरु ॥ जसै नाउ परवसि जल व्या
हा गरी रेखि वा हो र गरी हि दे जे ॥ नाउ रूपिः सहि र विषे र ज गरीः स
सो र सा गर विषे र मन गरीः दुखः सुखः को संभव गरी हि द नेः उनै ईस्व
र कुरु भनि जो दे छ छः आत्मा जानि ति नै कुरु ॥ ॥ अंकारोः दग्ध कर्म
णि आत्मा जानै तथै वच ॥ अंयेथा सल प्राणिः भोग जानै तथै वच
॥ ११ ॥ स्वह उपाधिले युक्त भयाकाः अंकार रूपि देह लाईः अग्नी सोह
पः जथ राग्नीः प्रज्वलित गरीः जभे नित्य हो मृग द ह आत्मा जानि ती
नै कुरु ॥ जथ राग्नीः प्रकास गरी यो देह हो मग नै न सकनेः आत्मा
जानि किन होला ॥ ॥ उपाधिवध कक्ष्यानीः विना शां भवि आ
त्मने ॥ तथै व शां भवि मुंदाः विना अमु बन्धने तथा ॥ १८ ॥ दस ज्ञी

५१

॥१६॥ दिः पंचभुतः मनः योः स्वहउपाविलयनभेः आनीदप्रकासकृदेन
विनासाभविमुद्रासिधनभेः आत्मादसंनमित्तेन विनाअमलवनम
इलेः सांभविसिद्धकृदेन ॥ ॥ ज्ञाननिष्ठाविरक्तोपिः धर्मज्ञोपिः
जित्पदियः ॥ विनायोगेन देवोपिः न मोक्षेन भवेत्सधि ॥ ७६ ॥ ज्ञा
ननिष्ठाभाविरक्तभयापनिः धर्मज्ञभयापनिः जितेंद्रीयहोसुतापः
निःयोगलेः विना देवः पेविमोक्षेन भविः भिर्गुणगमलेसंगुण
कृष्णलाइतत्त्वज्ञानसुनाउदाभया ॥ ॥ योगैवज्ञानप्राप्त्रश्चः ज्ञा
नयोगः नपुसेते ॥ पयोनां धृतमाप्रोनिः धृतं पयोननिष्कृतं ॥ ८० ॥
ज्ञानलेखयोगप्रकासकृदेनः योगलेज्ञानप्रकासकृद्व ॥ जलै
दहिलेद्युप्रकासगर्हः ध्युलेः दहिप्रकासकृदेन तलैजानु ॥ ॥
आहारेसंकर्तकर्मः मुक्तीकर्मः समो नहि ॥ योगानां च तपोध्यानां विनाः
ज्ञानेन सिध्येत्ये ॥ ८१ ॥ योगर्तुपर्याकर्मसर्वैजो ह्वा नैकालागीमा

ले ३

१५
 १०
 ७
 ० CM 5 10 15 20 25

व अनेक कर्म व निनु ग या का कृ नः मुक्ती का ला गी होई न ॥ वि ना आ हा ले यो
 गी ज्ञा नि त प श्वि ह ह को प निः त प यो ग कृ दे नः त स अ र्थः स वे भे द थु
 लोः भो ग भं नुः आ हा रे कृ नः ॥ ॥ को ना च भ वे त्पा गंः अ ग्री क र्म न यो गी
 नः ॥ आ हा रे मा त्र पु मा नः सि व यो गी च भो गी न ॥ ८२ ॥ ज्ञा नि यो गी ह ह ले अ
 ने क ज त्र गीः का म ना क न त्पा ग द ह नः अ ग्री क र्म त्पा ग दे न नः ॥ अ थो तः पु मा न
 म थ रा गी वि ष्ये हो म क र्म त्पा ग दे न ॥ आ धा पे त भ र्नेः मा त्र भो ज न ग द ह न
 व कृ तः ग दे नः ॥ ॥ ज्ञा नि नां पु जे ते यो गः सा स्त्र पु जे ख लु ज न ॥ त था
 सा स्त्र वा दी नांः क भि द र्श य आ त्म नि म् ॥ ८३ ॥ ज्ञा नि स ज न ह ह जो छ
 यो ग के पु ज्ये मा न ग द हः अ ह सा स्त्रः क र्म ह ह पु ज्ये मां दे नः र स घा ई फा
 ल्या का सि ता र्हे मां छ ॥ अ ज्ञा नि मु र्ख ह ह जो छ सा स्त्रा र्थैः को पु जे मा न
 ग द ह ॥ यो ग ला ई नि र्दि द ग द हः मु र्ख ला ई मु क्त कृ नु को या दे कृ दे न ॥ मु क्ती
 ई क्षा ज्ञा नि मा त्र ज्ञां द ह न ॥ त स र्थ ॥ सा स्त्र वा दी वा ला ले आ त्म दर्श न क भिः

पाउदेन ॥ ॥ सोवेअन ॥ भयाको छ ॥ आत्मापुरुषतिजो छ योगीमा
 बजाइ छ अहंजो देन ॥ ॥ कर्माति-योगदर्शयत् ॥ ॥ दसईष्टीय
 को कर्मविरोधनभेः कर्जत आत्मादर्शनमिलेन ॥ ॥ योगं चः अमृती
 फल ॥ ॥ अमृतभंनुः योगे कुरु ॥ ॥ तेषां मृतपानेनः योगीनां मोक्षेः
 ॥ २० ॥ दायिनि ॥ तेसो अमृतपानगर्भले योगीजो छ मोक्षे कुरु ॥ ॥ अत्र
 योगवहिर्योगः योगीजानाति योगीना ॥ अंतर्योगं पदजोगंः वहीयो
 गं चः भोजनम् ॥ ८४ ॥ अत्र योगः वहिर्योगः को भेदजो जाईदः छ वहियो
 गी कुरु ॥ अंतर्योगजोग कुरुः वहेर्योगभोग कुरु ॥ तस अर्थ ॥ जोग
 भोगको सीलाः पुरुषा मुक्ती ॥ अर्थान्ः मुक्तीः मुक्तीपदकृपाज्ञान
 जो जाईद छ नगर्द छ न जीवि मुक्तीतिने कुरु ॥ तेसा जावि दुर्लभ ॥ ॥
 अंत्यश्रुत्य वहिर्भुक्त्यः श्रुत्य कुरु भोः ईवीवरे ॥ अन्त्यपुणः वहिपुण पु
 र्णो कुरु भो ईवां वरे ॥ ८५ ॥ समाधिमास्थोतयो जो छ अंतस्का
 जी